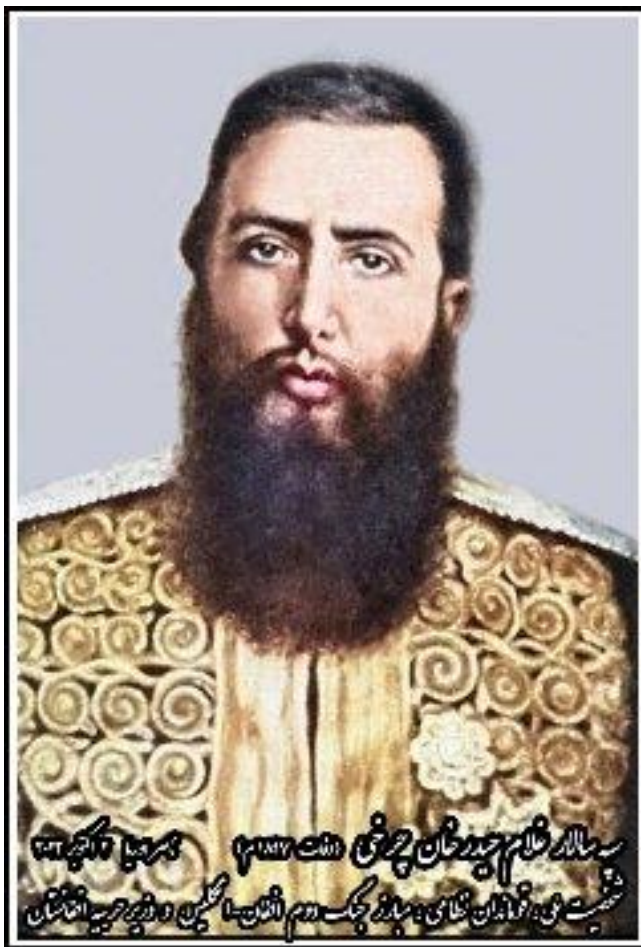

۲۰۲۲/۱۰/۰۵

ناصر اوریا / مختصات افغانستان / نخبگان و مشاهیر

سوانح مختصر سپه سالار غلام حیدر خان چرخي

سپه سالار غلام حیدر خان چرخي د ملک عبدالصمد خان یوسفزی خوی د لوگر ولایت د څرخ ولسوالۍ کی نړۍ ته سترگی پرانستی. د امیر شیرعلی خان پادشاهی وخت کی اردو ته شامل او روسته د غزنی والی او بیا د قندهار قول اردو قوماندان شو.

د افغان-انگریز دوهمی جگری ستر مبارز او بیا د افغانستان د حربیه (دفاع) وزیر شو. په ۱۸۹۷ زیږیدیز کال کی د انگریزانو د ایجنټانو له خوا په اسمار کی مسموم او له نړۍ څخه یی سترگی پټی کړی.

جنازه یی په عزت او برم سره د لوگر ولایت د څرخ ولسوالۍ کی د هغه په پلرني هدیره کی خاورو ته وسپارل شوه. اروا دی بناده، یاد دی تلپاتی او لوړ جنت دی خای وی.

سپه سالار غلام حیدر خان چرخي، شخصیت ملی، قوماندان مدبر، مبارز خستگی ناپذیر جنگ دوم افغان-انگلیس و وزیر حربیه افغانستان، در منطقه چرخ ولایت لوگر چشم به جهان گشود.

پدرش مرحوم عبدالصمد خان، ملک و بزرگ مردم یوسفزی بود. وی تعلیمات ابتدایی و رموز بزرگمشنی، سیادت و مردم داری را از پدر فراگرفت. زمانی که پدرش جهان فانی را

وداع گفت بخاطر صداقت، ایمانداری، امانتداری، احترام و عزت خاصی که در جامعه داشت، مردم وی را بحیث جانشین پدر انتخاب کردند. غلام حیدر خان که فطرتاً شخص امین و صادق بود و وظایف مردم را با نهایت امانتداری انجام میداد نه تنها محبوب مردم شد بلکه مورد توجه مقامات دولتی نیز قرار گرفت.

غلام حیدر خان در سال ۱۸۷۹م در زمان سلطنت امیر شیرعلی خان، این وظیفه را به برادرزاده اش فیض محمد خان واگذار کرد. خودش به کابل آمده و در منطقه انداربی نزدیک شاه دوشمشیره (ع) محلی که به نام قلعه غلام حیدر خان مسمی است، سکنی گزیده و به صفوف اردوی افغانستان پیوست.

نظر به صداقت و مهارت مسلکی مورد توجه و اعتماد امیر شیرعلی خان قرار گرفت.

در وقت حکومت امیر محمد یعقوب خان، پسر امیر شیرعلی خان، در منطقه علی مسجد نزدیک دره خیبر (۱۸۷۸م) به حیث قوماندان قوای سرحدی خدمت نمود.

غلام حیدر خان چرخي در جنگ دوم افغان-انگلیس (۱۸۷۸ - ۱۸۸۰م) دو هزار مبارز ملی را از ولایت لوگر جمع آوری نمود. وی به معیت برادرش سمندر خان چرخي، و مبارزین ملی دیگر چون میر بچه خان کوهدامنی، محمد جان خان وردگ، میر غلام قادر خان اوفیانی، ملا دین محمد مشهور به ملا مشک عالم، ملا عبدالغفور خان لنگری، محمد عثمان خان صافی که هر کدام از مناطق خود چون کوهدامن، غزنی، اوفیان، تگاب، نجراب و دیگر مناطق مردم را برای مبارزه علیه انگلیس ها جمع و بسیج نموده بودند، در دفاع از وطن و نوامیس ملی سهم عمده و مؤثر گرفتند.

به صفحه قاموس کبیر افغانستان خوش آمدید

تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد رساند

زمانی که انگلیس ها در پایان جنگ "عفو عمومی" را اعلان کردند، ولی نتوانستند دشمنی و کینه خود را با این مبارزین ملی پنهان نمایند. به همین دلیل شخصیت های ملی چون: غلام حیدر خان چرخي، میر بچه خان کوهدامی، محمد جان خان وردگ و سمندر خان چرخي مشمول این "عفو" انگلیس ها نبودند. (جالب است که "عفو" از جانب متجاوزین انگلیس اعلان شده بود، موجوداتی که خلاف تمام موازین انسانی و بین المللی، در درازنای تاریخ هزارها کیلومتر دور از وطن خود به کشورهای دیگر تجاوز نموده و سرمایه های مادی و معنوی آن کشور ها را غارت و آنهایی را که به دفاع از خود و وطن خود می ایستادند، قتل می نمودند).

غلام حیدر خان چرخي در زمان امیر عبدالرحمن خان در سال ۱۸۸۱م به حیث والی ولایت غزنی مقرر شد. در سال ۱۸۸۲م زمانی که امیر عبدالرحمن خان قوایی را به قندهار گسیل کرد، و غلام حیدر خان را نخست به صفت معاون و بعد از مدت کوتاهی نسبت شایستگی و کاردانی اش وی را به حیث سر قوماندان قول اردوی قندهار مقرر نمود.

سپس در جنگ منگل، کلمان، شینوار، اسمار، مهمند و فتح "کافرستان" که بعداً بنام نورستان مسمی شد، تمام این مناطق را از نفوذ و سلطه انگلیس ها آزاد نموده و مطیع دولت افغانستان ساخت.

در سال ۱۸۸۵م زمانی که امیر عبدالرحمن خان در هنگام کنفرانسی با نایب السلطنه بریتانیا (Lord Dufferin) لارد دافرن در هندوستان بود که خبر ناخوشایند جنگ در پنجاه میان قوای روس و افغان به او رسید. سپه سالار غلام حیدر خان در این سفر با امیر همراه بود.

روایت است زمانی که امیر عبدالرحمن خان در نخستین مرحله معاهده دیورند با وایسرای هند بریتانوی بود، امیر موضوع خبط سیاسی اش را با سپه سالار غلام حیدر خان در میان میگذارد و نظرش را در باره راه حل آن جویا میشود. غلام حیدر خان میگوید که راه حل موجود است و ملاحظات و راه حل را بیان خواهد کرد به شرطی که امیر خشمگین نشود.

امیر عبدالرحمن خان میگوید: آنچه شما لازم دانید بگوئید، طرف قبول و تائید است. همان بود که امیر عبدالرحمن خان به لارد برنس میگوید بهتر است معاهده را غلام حیدر خان که نمایندگی مردم را دارد مطالعه و امضا نماید و لارد برنس حاضر میشود تا بالموجه با سپه سالار صاحب غلام حیدر خان چرخي صحبت نموده در معاهده تائید و امضای سپه سالار را بگیرد. زمانی که غلام حیدر خان معاهده را مطالعه میکند، میبیند که به کلی به نفع طرف انگلیس و به ضرر مردم افغانستان است. با کلمات سخت و درشت امیر عبدالرحمن خان را یک شخص و پادشاهی موقتی گفته و امضای عبدالرحمن خان را از بین برده و سند را بدون امضا به نماینده انگلیس میدهد.

(این موضوع و کارنامه سپه سالار غلام حیدر خان چرخي در منطقه نورستان و اهمیت جغرافیایی، سیاسی، اقتصادی و ارزش جیئوپولتیک آن، در کتاب "برگی چند از نهفته های تاریخ در افغانستان" - تألیف خالد صدیق چرخي ۱۳۹۰ هجری شمسی با رفرنس هایی از مؤرخین مختلف افغان چون: احمد علی کهزاد، عبدالحی حبیبی، میر محمد صدیق فرهنگ، غلام محمد غبار، بیان گردیده است).

غلام حیدر خان در سال ۱۸۸۶م از طرف امیر عبدالرحمن خان به سمت وزارت حربیه (وزارت دفاع) تقرر حاصل نموده و رتبه سپه سالار به وی تفویض گردید. سپه سالار غلام حیدر خان به پاس خدمات ملی اش مفتخر به دریافت دو نشان الماس از طرف امیر گردید.

همچنان در کتاب (افغانستان در پنج قرن اخیر) میر محمد صدیق فرهنگ عدم موافقت سپه سالار غلام حیدر خان را در مسئله خط دیورند و زدودن امضای عبدالرحمن خان از سند خط دیورند اشاره دارد. گفته شده که سپه سالار غلام حیدر خان از طرف امیر عبدالرحمن خان به خاطر این کار نه تنها توبیخ نشد بلکه مورد تقدیر هم قرار گرفت. سپه سالار غلام حیدر خان چرخي این شخصیت ملی و نظامی و طندوست در سال ۱۸۹۷م در اسمار از طرف ایجنت های انگلیس مسموم گردیده و چشم از جهان پوشد.

جنازه غلام حیدر خان با اعزاز و اکرام در حضیره آبایی شان در ولسوالی چرخ ولایت لوگر به خاک سپرده شد. در مورد زندگی شخصی سپه سالار غلام حیدر خان باید گفت که بعد از فوت همسر اولش (والده غلام نبی خان چرخي) که از نزدیکان خودش بود، با خانم سعادت دختر محمد کبیر خان توخی ازدواج نمود که از وی دو فرزند به نام های غلام جیلانی خان و غلام صدیق خان دارد.

وی همچنان با دختر یکی از خوانین خوگیانی نورستان ازدواج نموده بود که از وی فرزندی به نام عبدالعزیز خان داشت.

بعد از مسمومیت و وفات سپه سالار غلام حیدر خان چرخي، همسرش خانم سعادت، که شخصیت فهیم، مدبر و ورزیده داشت، مسئولیت تدبیر امور و تنظیم خانه و تربیه فرزندان خانواده را عهده دار شد. وی با پیروی از روش

سپه سالار مرحوم، با تعلیم اصول دینی، آموزش روحیه، اخلاق و تربیه افغانی و عنعنات ملی به فرزندان خانواده، این وظیفه را وجه احسن انجام داد.

سپه سالار غلام حیدر خان چرخي دارای چهار پسر بود بنام های غلام نبی خان چرخي، غلام جیلانی خان چرخي، عبدالعزیز خان چرخي و غلام صدیق خان چرخي.

*نائب سالار غلام نبی خان چرخي ابتدا به حیث صاحب منصب اردوی افغانستان کار نمود و بعداً به حیث معین وزارت امور خارجه، وزیر مختار افغانی در ماسکو، وزیر مختار افغانی در پاریس و سفیر افغانی در ترکیه و وظایف را انجام داده است. با تأسف و درد که غلام نبی خان چرخي به امر نادر خان به شهادت رسید.

*جنرال غلام جیلانی خان چرخي پس از اجرای خدمات سترگ و ارزشمند در اردوی افغانستان، به حیث وزیر مختار افغانی در انقره اجرای وظیفه نموده است. وی در سال ۱۹۳۳م به امر نادر شاه اعدام گردید.

*غند مشر عبدالعزیز خان چرخي اولاً به حیث نایب الحکومه در ولایات مختلف و بعدها به سمت معین وزارت داخله ایفای وظیفه نموده است. وی در سال ۱۹۶۲م در شهر برلین آلمان به اثر سکتة قلبی از دنیای فانی درگذشت و در حضیره اسلامی ترک ها به خاک سپرده شد.

*غلام صدیق خان چرخي در اول به حیث سرمنشی دارالتحریر شاهی و چندی بعد به حیث معین وزارت امور خارجه، سپس وزیر امور خارجه دوره امانیه و به حیث وزیر مختار افغانی در برلین جرمنی ایفای وظیفه نموده است. و در سال ۱۹۶۲ میلادی در شهر برلین وفات نموده و جنازه اش به کابل انتقال و در شهدای صالحین در جوار تمیم انصار (رض) به خاک سپرده شد.

یاد کارنامه های حماسی و ملی سپه سالار غلام حیدر خان و فرزندان او.

روح این فرزند صدیق وطن شاد و بهشت برین مکانش باد.